

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Съобщение до медиите

България е изправена пред неотложната задача да либерализира своя електроенергиен пазар

Затварянето на въглищните електроцентрали преди 2030г. и пренасочването на финансовата подкрепа от въглищната промишленост към инициативи за намаляване на енергийната бедност и трансформацията на националното стопанство е единственият път за постигане на устойчиво икономическо развитие.

25 април, София. В противовес на стратегическата рамка на ЕС за постигане на климатична неутралност към 2050 г., политиката за **енергиен преход на България все още се ограничава до увеличаване на дела на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) в крайното енергийно потребление и изграждането на нови ядрени мощности**, които просто да заменят въглищните електроцентрали, без да бъдат преосмислени производството и потреблението на енергия във всички икономически отрасли.

Въпреки че внедряването на иновативни нисковъглеродни технологии крие огромен икономически потенциал за страната, **България вече 15 години не се ангажира с амбициозни цели за декарбонизация**, включително като не задава ясен график за прекратяване използването на въглища и природен газ, отлага пълната либерализация на енергийните пазари и не облекчава политическата и регулаторна рамка за внедряване на ВЕИ. Страната ни има историческата възможност да ускори своята енергийна трансформация чрез актуализирането на Интегрирания план за енергетика и климат, който цели да очертае стратегическата рамка за взимане на решения, които да улеснят инвестициите в нискоемисионните технологии, подобряването на енергийната сигурност и повишаването на енергийната ефективност.

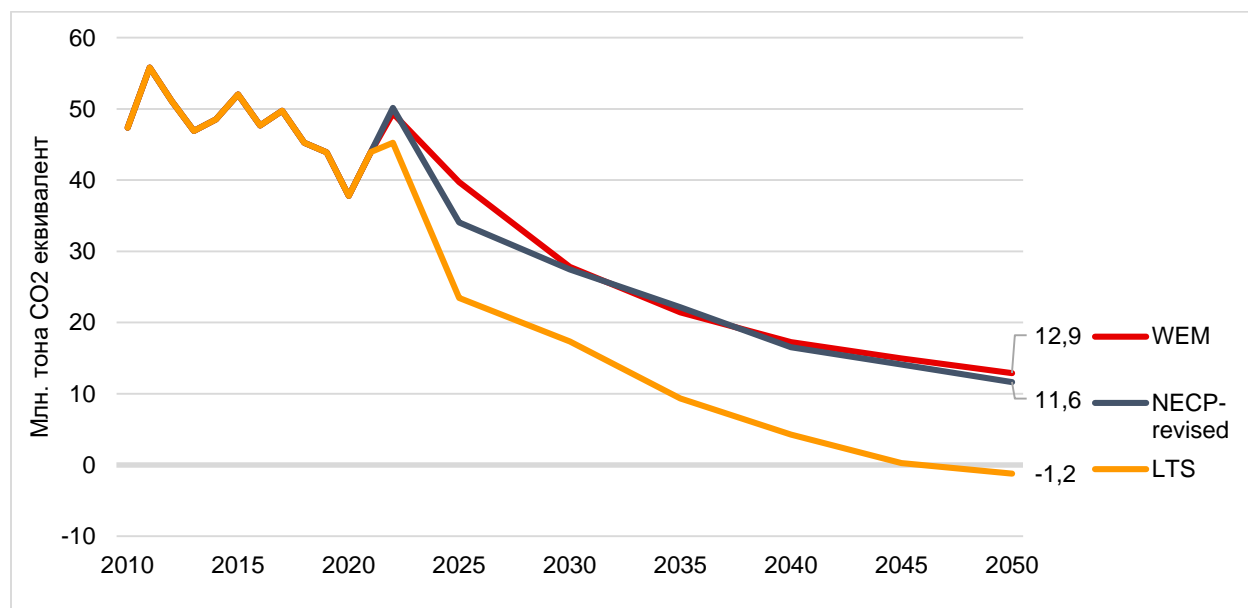
На 25 април 2024 г., по време на кръгла маса на тема **„Изход от омагьосания кръг: дългосрочна визия за декарбонизация и стопанска трансформация на България“**, Центърът за изследване на демокрацията представи задълбочен анализ на три сценария за постигане на пълна декарбонизация на българската икономика до 2050 г. В дискусията участваха водещи експерти в областта, сред които **Александър Давидов**, директор на отдел „Енергийни баланси, секторни политики, стратегии и пазари“, **Ивайло Алексиев**,

изпълнителен директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие, **Мария Трифонова**, преподавател в Стопанския факултет на Софийски университет, **Драгомир Цанев**, изпълнителен директор на Центъра за енергийна ефективност „ЕнЕфект“, и **Радостина Славкова**, координатор „Енергия и климат“ от Екологично сдружение „За Земята“.

За да се изясни визията на България за енергиен и климатичен преход, Центърът създава три специфични сценария, два от които са основани на сегашния набор от отраслови политики (WEM) и на проектоверсията на актуализирания ИНПЕК (**NECP-revised**). Третият сценарий за икономическо развитие е основан на дългосрочна стратегия за пълна декарбонизация до 2050 г.

Анализът на сценариите се стреми да подпомогне българското правителство в процеса на актуализация на ИНПЕК чрез създаване на секторни политики, които да ускорят процеса на декарбонизация, да повишат енергийната сигурност и енергийната ефективност, както и да намалят енергийната бедност.

Сценарии за декарбонизация и техният принос за постигане на въглеродна неутралност: Общи емисии на парникови газове за всички икономически сектори (Млн. тона CO₂ еквивалент)

Източник: Сценарии, разработени от Центъра за изследване на демокрацията въз основа на Pathways Explorer.

Сценариите показват, че при **настоящата политическа рамка и актуализираната проектоверсия на ИНПЕК** не се постига пълно премахване на емисиите на парникови емисии до 2050 г. Освен това, допусканията за енергийното потребление са нереалистично високи, политически мотивирани, и целят да оправдаят огромни обществени разходи за мащабни енергийни проекти, които са нежизнеспособни от търговска гледна точка. Най-добрият пример за такъв проект е строителството на два нови реактора в АЕЦ „Козлодуй“. Постигане на пълна декарбонизация на българската икономика ще зависи както от

структурни промени в индивидуалното и колективното поведение, така и от масовото внедряване на най-иновативните нисковъглеродни технологии.

Изграждането на нови ядрени мощности в АЕЦ Козлодуй трябва да се отложи поне за периода след 2040 г., когато те могат да заместят 5-и и 6-и блок, и то само ако прогнозите за потреблението го изискват, а вече инсталираните нисковъглеродни мощности не могат да задоволят търсенето.

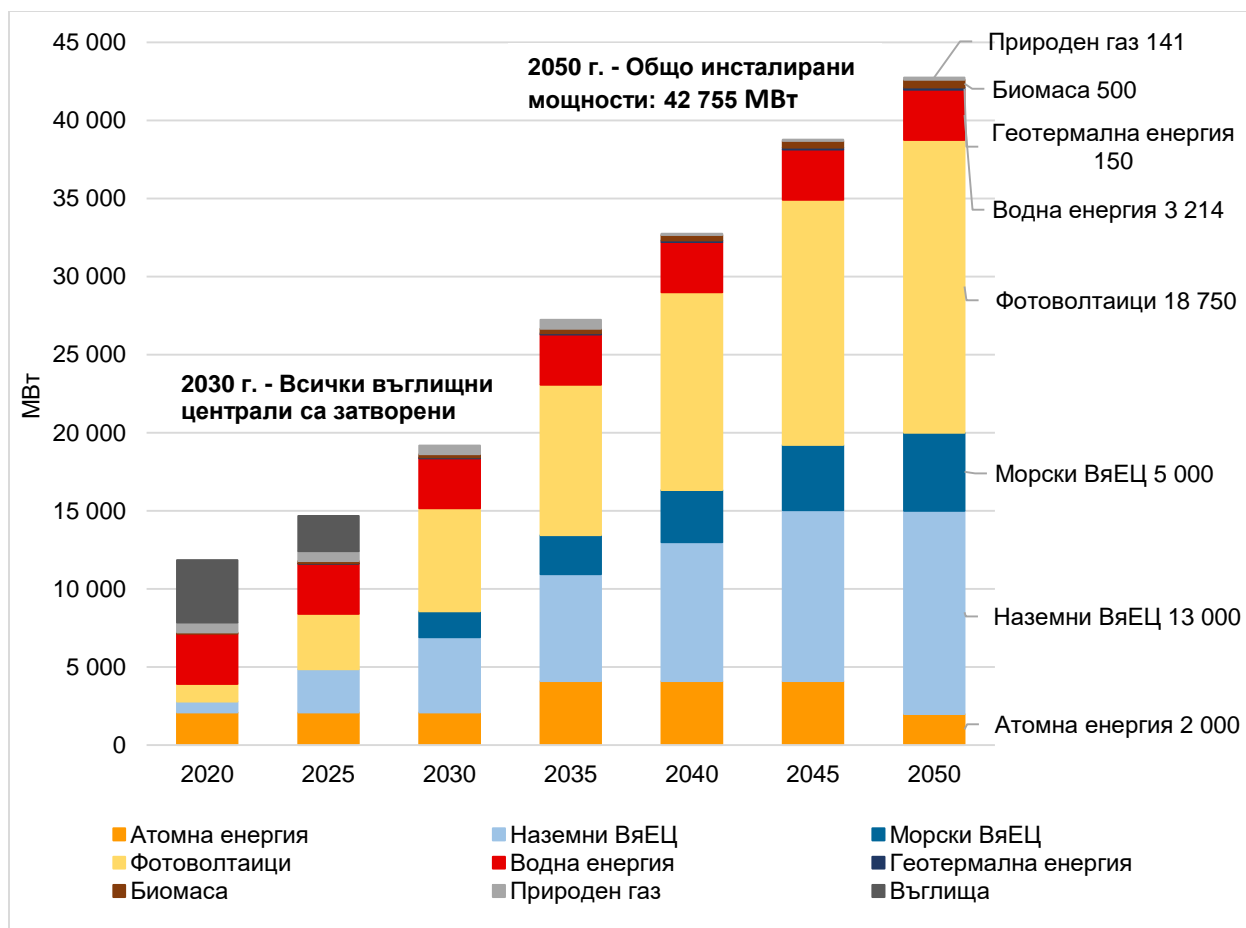
И трите сценария, разгледани от анализа, предвиждат **спад на търсенето на електроенергия** до 2030 г. с около 5 %, а основната предпоставка за намаляване на емисиите на парникови газове е преустановяване изгарянето на въглища и природен газ за производство на електроенергия, съчетано с повишаване на **енергийната ефективност и електрификацията на отраслите**, които не са включени в Европейската схема за търговия с квоти за емисии.

За да бъде ускорен енергийния преход, **всички въглищни централи следва да бъдат затворени до 2030 г.**, като същевременно се използват максимално всички финансови механизми за реструктуриране на икономиката на въглищните региони, преквалификацията на работниците и внедряването на зелени иновации.

Осъществяването на този сценарий изисква и приоритетното присъединяване на **системи за съхранение на енергия с поне 2 ГВт мощност**, отключването на **потенциала за вятърна енергия в морските пространства** и внедряването на **зеления водород и синтетичните горива** в индустрията. За да се осъществят инвестициите в офшорен вятър, България следва да създаде **благоприятна регулаторна рамка** и морски пространствени планове, които да осигурят предвидимост за големите инвеститори.

С оглед предстоящата, макар отново забавена, либерализация на енергийните пазари, правителството следва да формулира политики и мерки, насочени към **намаляване на енергийната бедност до под 10% от домакинствата до 2030 г.** и премахването ѝ до 2050 г., като насочи социалните трансфери към най-уязвимите потребители. Програмите за подкрепа следва да бъдат основани на ясна програма за подобряване на енергийната ефективност, електрификацията на отоплението и промяната на потребителските навици на домакинствата и предприятията.

Инсталирани мощности за производство на електроенергия в България до 2050 г. (MВт), съгласно сценария основан на актуализирания ИНПЕК

Източник: Сценарии, разработен от Центъра за изследване на демокрацията въз основа на Pathways Explorer.

Александър Давидов заяви, че окончателната версия на Плана ще бъде публикувана за обществено обсъждане през месец май 2024 г., за да бъде предадена на Европейската Комисия в срок до края на юни т.г. Той подчерта активния диалог със заинтересованите страни, които са въввлечени в цялостния процес на дефиниране на допусканията за моделирането и на политиките за постигане на секторните цели за декарбонизация.

Мария Трифонова наблегна на нуждата от научно-обосновани секторни анализи, които водят до най-ниски системни разходи и повишена конкурентоспособност на българската икономика, както и от публична подкрепа за разработване и внедряване на върхови технологии в сферата на енергетиката.

Ивайло Алексиев отбеляза, че политиките, свързани със сградния фонд са пресечна точка между мерките за повишаване на енергийната ефективност и производството на енергия от ВЕИ за собственото потребление.

Драгомир Цанев изрази мнение, че амбициозните цели в сферата на енергийната ефективност следва да бъдат обвързани с необходимия финансов ресурс и работещ механизъм за изпълнение на политиките.

Радостина Славкова представи задълбочен анализ на проектоверсията на актуализирания ИНПЕК, спирайки се върху нуждата от конкретни данни и параметри за развитието на децентрализирани ВЕИ мощности, извеждането от употреба на природния газ за отопление и насърчаването на използването на обществен транспорт.

Всички участници в дискусиата се обединиха около тезата, че България трябва и да предприеме амбициозни стъпки за повишаване на енергийната ефективност, като насърчаването на промяна в енергийните навици на гражданите, въвеждането на механизми за ефективно управление на енергийното потребление сред домакинствата и бизнеса, както и демократизацията на производството на електроенергия чрез по-активното включване на гражданите в енергийната система. .

Те подчертаха нуждата от увеличение на инвестициите в нисковъглеродна инфраструктура, електрифициране на производствените процеси и разработване на цялостна енергийна стратегия, основана на факти и на всеобхватен процес на ангажиране на всички заинтересованите страни. Преодоляването на рисковете пред енергийната и климатична сигурност изисква политическа воля, съществена промяна в управлението на българския енергиен сектор, както и обновена цялостна стратегия, обхващаща въвеждането на конкретни мерки във всички основни сектори на икономиката.

Мисията на Центъра за изследване на демокрацията е „изграждането на мостове между науката и политиката“. Центърът е независим, интердисциплинарен аналитичен институт, който съчетава широк спектър от знания, умения и възможности. Работата му в редица обществено-икономически области е свързана с изследвания, анализи и препоръки за подобряване на националните и европейските политики. За повече информация посетете www.csd.eu

За повече информация:

Симона Недялкова
Сътрудник „Комуникации“
simona.nedyalkova@csd.bg

Център за изследване на демокрацията
1113 София, България
Ул. „Александър Жендов“ 5
office@csd.eu